

Asia: VN/22001/2020

Lausuntopyyntö työryhmän ehdotuksesta Lanzaroten sopimuksen kansalliseksi toimeenpanosuunnitelmaksi vuosille 2022-2025

Lausunnonantajan lausunto

Kuinka hyvin Lanzaroten toimeenpanosuunnitelmaluonnos vastaa mielestänne sopimuksen toimeenpanon tarpeisiin tällä hetkellä?

Hyvin

Mitä haluatte lausua suunnitelmaluonnoksen sisältöä koskien? Voitte kirjoittaa vastauksenne tähän.

MLL pitää ansiokkaana sitä, että suunnitelma kokoaa eri tahojen työn ja linkittää suunnitelman Väkivallaton lapsuus -ohjelman ja Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaan. Arvokasta on myös nuorten osallisuuden huomioiminen (Lanzaroten sopimuksen mukaisesti), vaikka epäselväksi tässä vaiheessa jää miten nuorten näkemykset tulevat jo kirjatussa suunnitelmassa näkymään.

Suunnitelman OSA 1 Ehkäisy sisältää toimenpiteitä, jotka eivät oikeastaan ole ehkäisevää työtä vaan väkivaltaan puuttumista tai väkivallan uhrien auttamista, kuten Lasta-Barnahus -mallin kehittäminen (s. 29), Pelastakaa Lasten Nettivihje-palvelu (s. 31) sekä Suojellaan Lasten kansainvälinen työ Project Arachnid-verkostossa (s. 31). Suunnitelman johdannossa olisikin hyvä määritellä mitä tarkoitetaan ehkäisyllä ja mitä suojelulla. Luvussa 6.1 (s. 28) olisi hyvä avata mitä seuraavan lauseen käsitteet tarkoittavat: Seksuaalirikosten ehkäisyssä mikään ehkäisyn osa-alueista (universaalitaso, selektiivinen tai indikatiivinen lapsiin/tekijöihin kohdistuva) ei ole pystynyt vielä nousemaan tutkimuksessa selvästi toista vahvemaksi.

Suunnitelmassa tulisi kuvata sitä, miten suunnitelman sisällöstä jaetaan eri toimijatahoille tietoa ja toimenpiteitä jalkautetaan. Tämä olisi tärkeää sekä Lanzaroten sopimuksesta tiedottamiseksi että suunnitelmassa kuvattujen hyvien käytäntöjen levittämiseksi, etenkin kun tämän sanotaan olevan suunnitelman tavoitteena. Suunnitelma sisältää vastuutahoina mm. kuntia, hyvinvointialueita ja järjestöjä ja niiden tavoittaminen vaatii panostuksia tiedottamiseen. Lisäksi pitäisi kuvata miten suunnitelman eri osien systemaattinen seuranta käytännössä toteutetaan. Se että suunnitelman

toimeenpanoon ei ole varattu erillistä resurssia, ei saa olla esteenä suunnitelman toimeenpanon varmistamiselle, kun suunnitelman laatimiseenkin on käytetty runsaasti aikaa.

Onko teillä toimia, jotka toivotte lisättävän näkyviin toimeenpanosuunnitelmaan jo meneillään olevana toimena (johonkin artiklaan ja sen toimeenpanoon liittyen) tai että haluaisitte olla toteuttamassa jotakin ehdotettua toimenpidettä? Jos kyllä, kuvatkaa tarkasti mitä haluatte lisättävän ja mihin kohtaan.

Suunnitelman sivulla 35 toisessa kappaleessa on seuraava lause: Seksuaaliväkivallasta kertominen voi vaatia luottamuksellista suhdetta lapsen/nuoren ja työntekijän välille ja sopivaa aikaa, että lapsi ja nuori haluaa kertoa mahdollisista seksuaaliväkivallan kokemuksistaan. Tähän tulisi lisätä, että työntekijän on tavattava seksuaaliväkivaltaa kokenut lapsi tai nuori kahden kesken luottamuksellisuuden varmistamiseksi. Lisäksi on varmistettava lapsen ja nuoren turvallisuus niin, ettei lapselle tai nuorelle koidu vaikeuksia/turvallisuusriskiä asian kertomisesta.

Sivun 58 lopussa alkaa MLL:n Lasten ja nuorten puhelimen ja nettipalvelujen toiminnan kuvaus. Em. kappaleen perään sivulle 59 voisi lisätä seuraavan lauseen: MLL:n Barn- och ungdomstelefonen tarjoaa maksutonta ja nimetöntä apua puhelimesta ja kirjepalvelussa ruotsinkielisille lapsille ja nuorille. Ks. www.mll.fi/sv/hemsida/barn-och-ungdomstelefonen-samt-natbrevtjansten/

Suunnitelmaa voisi vielä tarkistaa siltä osin, että onko siinä riittävästi huomioitu ruotsinkielisten järjestöjen toiminta ja ruotsinkieliset lapset ja nuoret. Lisäksi voisi tarkistaa onko riittävästi huomioitu maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten tarpeet ja tilanteet.

Onko teillä ehdotuksia, millainen toimenpide tarvittaisiin nuorten keskinäisen väkivallan tilanteeseen? Voitte antaa myös tästä asiasta yleistä palautetta, kuten kertoa omista toimenpiteistänne nuorten keskinäiseen väkivaltaan puuttumiseksi ja sen vähentämiseksi.

Nuoret tarvitsevat tietoa tunnistaa erilaisia väkivallan muotoja ja ilmenemistapoja, sillä ajat muuttuvat ja myös väkivaltateot ovat moninaisia. Niitä voi tapahtua kasvokkain ja digimaailmassa. Nuorille tulee kertoa myös rikosoikeudellisista seurauksista. Tämä nousi esiin nuorten omana toiveena MLL:n nettikiusaamiskyselyn (2021) monissa nuorten avovastauksissa. Nuorten välisiin väkivaltatekoihin voi sisältyä vertaispainetta ja häpeää. Nuoret tarvitsevat taitoja ja keinoja puhua vaikeistakin asioista. Aikuisten rooli on tässä keskeinen; minkälaista esimerkkiä annamme, opetammeko ja rohkaisemmeko, millaista puhetta normalisoidaan. Onko nuoren ympärillä riittävästi läsnä olevia aikuisia, joilla on aikaa pysähtyä. Nuorten välisten väkivaltatekojen kohdalla mediataidot ja digiturvataidot ovat merkittävässä roolissa, sillä nuoret viettävät erityisen paljon aikaa netissä, somessa ja pelaten, vertaisten kanssa ja usein kaukana lähiaikuisten valvonnasta.

Väkivaltateko voi tapahtua tänä päivänä ilman fyysistä kosketusta netin, somen tai pelien välityksellä. Myös nuorten välisten väkivaltatilanteiden riski päätyä nettiin (esim. videona) on tänä päivänä merkittävä, jolloin väkivaltateko voidaan ikään kuin toistaa uudelleen ja uudelleen. DNA:n koululaistutkimuksessa (2021) ilmeni, että vanhemmat raportoivat valvovansa vähemmän nuoren

mediankäyttöä, vaikka nuoruuteen liittyy paljon mediankäyttöön liittyviä riskejä jo pelkästään kehitysvaiheesta johtuen. Kun itsesääteilykyky on vasta kehittymässä, nuori voi hakea elämyksiä ja toimia riskialttiisti, myös netissä. Tästä syystä aikuisten tulisi myötäelää ja olla selvillä nuoren mediankäytöstä reaaliajassa. Siksi on tärkeää, että aikuinen puhuu nuoren kanssa mediankäytöstä kuten mistä tahansa muustakin nuorelle tärkeästä asiasta. Edelleen kohtaamme MLL:n koulutuksissa aikuisia, joille ei ole selvää, miten toimia nuorten välisissä väkivaltatilanteissa. Yksi selittävä tekijä tälle voi olla aikuisen omat heikot edellytykset toimia digitaalisissa medioissa. Jos digitaalisten medioiden toimintalogiikkojen ymmärrys on välttävää, voi olla vaikea tarttua tilanteen vaatimalla tavalla asiaan, jossa tarvittaisiin ripeyttä. Aikuisen hämmennys voi pahimmassa tapauksessa vaikuttaa niin, että nuori ei saa tarvitsemaansa tukea.

Kaikissa lasten ja nuorten kasvuyhteisöissä (kodit, päiväkodit, koulut, harrastukset) tulisi keskustella kiusaamisesta ja väkivallasta lasten ja nuorten kanssa ja kertoa miten toimia, jos joutuu sen kohteeksi. Valitettavasti monet nuoret eivät luota aikuisiin, vaan pelkäävät tilanteensa pahenevan, jos kertovat aikuisille. Siksi keskeistä on aikuisten ja nuorten luottamuksellisten suhteiden sekä sellaisten toimintamallien rakentaminen, jotka varmistavat turvallisen kertomisen ja väkivallaltaan puuttumisen. Neuvolan, koulun ja oppilaitosten terveystarkastuksissa tulisi kysyä kokevatko nuoret kiusaamista tai väkivaltaa ja kenen taholta. Myös seurustelusuhteessa ilmenevästä väkivallasta tulisi kysyä. Terveystarkastusten osana tulisi kertoa, mistä lapsi tai nuori voi saada apua, jos väkivaltaa ilmenee.

Miten tyytyväisiä olette auttavien puhelinten toimintaan? Tulisiko niitä kehittää jollakin tavalla? Miten?

On tärkeä tukea olemassa olevia lasten ja nuorten hyvin tuntemia auttavia puhelin- ja digipalveluja. Järjestöt vastaavat pääasiassa näistä palveluista STEA:n avustuksella ja on tärkeää, että palvelujen resurssit turvataan jatkossakin. Lasten ja nuorten näkökulmasta auttavien puhelin- ja digipalvelujen nimettömyys ja maksuttomuus madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä. MLL:n Lasten ja nuorten puhelin ja chat on auki vuoden jokaisena päivänä. Lasten ja nuorten puhelimen numero 116 111 on yleiseurooppalainen lasten auttavien puhelinten numero, joka on yhteinen kaikissa Euroopan maissa.

Mitä muuta haluatte sanoa tätä toimeenpanosuunnitelmaluonnosta koskien?

Suunnitelman valmistuminen on tärkeää ja on hienoa, että työhön on Lanzaroten sopimuksen mukaisesti otettu myös järjestöt ja yksityinen sektori. Suunnitelman toimeenpano kuitenkin ratkaisee suunnitelman hyödyllisyyden. Siksi on tärkeää, että suunnitelman toimeenpano ja seuranta ei ole vain seurantaryhmän varassa, vaan on aktiivisesti tavoitettava ja osallistettava kaikki suunnitelman toteuttamisen kannalta keskeiset toimijat.

Suunnitelman sisältö osoittaa miten iso rooli järjestöillä on Lanzaroten sopimuksen toimeenpanossa. On tärkeää, että myös julkisilla palveluilla on riittävästi osaamista ja toimintamalleja, ja että lapset ja nuoret ovat yhdenvertaisessa asemassa avun saamisessa asuinpaikasta riippumatta.

MLL pitää erittäin tärkeänä, että Lanzaroten sopimuksen toimeenpanon riittävät voimavarat varmistetaan. Ihmisoikeuksien tehokas toimeenpano edellyttää voimavaroja oikeuksien toteuttamiseen.

Rautava Marie
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry